

KARTA PRZEDMIOTU – 2021-2022

I. Dane podstawowe

Nazwa przedmiotu	Teoria i filozofia prawa
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	Theory and philosophy of law
Kierunek studiów	Prawo
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	jednolite magisterskie
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	stacjonarne i niestacjonarne
Dyscyplina	nauki prawne
Język wykładowy	polski

Koordinator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Dr hab. Jadwiga Potrzebacz, prof. KUL
---	---------------------------------------

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	semestr	Punkty ECTS
wykład	30 (stacjonarne) 27 (niestacjonarne)	2	5
konwersatorium			
ćwiczenia	15 (stacjonarne)	2	
laboratorium			
warsztaty			
seminarium			
proseminarium			
lektorat			
praktyki			
zajęcia terenowe			
pracownia dyplomowa			
translatorium			
wizyta studyjna			

Wymagania wstępne	Wykład przeznaczony jest dla studentów prawa. Studenci powinni posiadać wiedzę z zakresu prawoznawstwa, logiki prawniczej oraz etyki prawniczej.
-------------------	--

II. Cele kształcenia dla przedmiotu

C1 - Dostarczenie studentom wiedzy o miejscu i znaczeniu teorii i filozofii prawa w systemie nauk prawnych oraz relacji do tych nauk.
C2 - Zapoznanie studentów z terminologią prawniczą z zakresu teorii i filozofii prawa oraz wyjaśnienie pojęcia prawa i zjawisk prawnych.
C3 - Dostarczenie studentom podstaw teoretyczno-filozoficznych do studiów w zakresie prawa, a w szczególności wyjaśnienie tak podstawowych dla prawnika pojęć jak np.: pojęcie i istota samego prawa z uwzględnieniem teorii prawa pozytywnego i prawa naturalnego, sprawiedliwość i jej różnorodne rodzaje, godność człowieka, jego wolność i równość wobec prawa, bezpieczeństwo prawne, dobro wspólne, demokratyczne państwo prawa, moc wiążąca prawa.
C4 - WYROBIENIE UMIEJĘTNOŚCI rzetelnego i odpowiedzialnego traktowania problemów prawnych w praktyce zawodowej.

III. Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych

Symbol	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W_01	Absolwent posiada wiedzę na temat miejsca i znaczenia teorii i filozofii prawa w systemie nauk prawnych oraz relacji do innych nauk i dyscyplin naukowych.	K_W01
W_02	Absolwent zna i rozumie główne tendencje rozwojowe instytucji prawnych, w tym główne kierunki ewolucji i najważniejsze osiągnięcia w zakresie ustroju i prawodawstwa. Rozumie oddziaływanie historycznie ukształtowanych instytucji prawnych na współczesne systemy prawa.	K_W02
W_03	Absolwent zna i rozumie terminologię prawniczą z zakresu teorii i filozofii prawa oraz potrafi wyjaśnić tak podstawowe dla prawnika pojęcia, jak np.: pojęcie i istota samego prawa z uwzględnieniem teorii prawa pozytywnego i prawa naturalnego; sprawiedliwość i jej różnorodne rodzaje; godność człowieka, jego wolność i równość wobec prawa; bezpieczeństwo prawne; dobro wspólne; demokratyczne państwo prawa; moc wiążąca prawa.	K_W03
W_05	Absolwent ma uporządkowaną wiedzę o zasadach wykładni prawa.	K_W05
UMIEJĘTNOŚCI		
U_01	Absolwent potrafi dokonywać obserwacji i interpretacji zjawisk społecznego działania prawa oraz ich powiązania z wiedzą z zakresu teorii i filozofii prawa.	K_U01
U_02	Absolwent potrafi wykorzystać podstawową wiedzę teoretyczną z zakresu teorii i filozofii prawa w celu analizowania i interpretowania konkretnych procesów i zjawisk prawnych, w szczególności jest przygotowany w przyszłej praktyce zawodowej do rozwiązywania trudnych przypadków, umiejętności dokonywania wykładni, uzasadniania podjętych decyzji zarówno na etapie tworzenia, jak i stosowania prawa, gdzie istotną rolę odgrywa dyskurs argumentacyjny uwzględniający szeroko rozumiane aksjologiczne podstawy prawa.	K_U02
U_03	Absolwent potrafi samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie w tym uzupełniać i doskonalić nabytą wiedzę i umiejętności, a także ukierunkowywać innych w tym zakresie.	K_U12
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_01	Absolwent jest gotów do oceny poziomu posiadanej wiedzy i umiejętności, rozumie znaczenie odpowiedzialnego wypełniania swojej roli zawodowej także w sytuacjach zmieniających się potrzeb społecznych. Uznaje konieczność rozwoju zawodowego.	K_K01
K_02	Absolwent jest przygotowany do przestrzegania i rozwijania zasad etyki zawodowej. Potrafi wskazywać i rozstrzygać problemy moralne i dylematy etyczne związane z własną oraz cudzą pracą i działalnością.	K_K04
K_03	Absolwent jest gotów do samodzielnego podejmowania decyzji w oparciu o normy etyczne i prawne, na podstawie krytycznej oceny siebie oraz zespołów i organizacji, w których uczestniczy.	K_K06
K_04	Absolwent odpowiedzialnie wypełnia swoją rolę zawodową oraz zobowiązania społeczne.	K_K07

IV. Opis przedmiotu/ treści programowe

Na wykładzie studenci najpierw zapoznają się ze specyfiką filozofii prawa jako nauki, poznają relacje filozofii

prawa do prawa pozytywnego a także do nauk pokrewnych, jak np. socjologia prawa, jurysprudencja, teoria prawa, logika prawnicza, historia doktryn politycznych i prawnych. Następnie w ujęciu chronologicznym poznają kształtowanie się poglądów na państwo i prawo ze szczególnym uwzględnieniem relacji pomiędzy systemem władzy w państwie a koncepcjami prawa i sprawiedliwości. Powyższe zagadnienia historii filozofii prawa stanowią podstawę do rozważań funkcjonowania prawa w społeczeństwie i państwie. W szczególności rozważane są relacje pomiędzy prawem a szeroko rozumianą rzeczywistością, relacje prawa i sprawiedliwości w życiu społecznym, miejsce porządku prawnego w porządku społecznym, relacje porządku prawnego i państwa jako organizacji politycznej, pojęcie ideologii oraz relacje prawa i ideologii, relacje prawa i polityki a także rodzaje moralności oraz relacje prawa i moralności. Po dokonaniu swoistej analizy zjawiska prawa w kontekście innych zjawisk kulturowych i społecznych, następuje usystematyzowanie twierdzeń o prawie z punktu widzenia jego ontologicznych i antropologiczno-kulturowych uwarunkowań. Następnie omawiane są zagadnienia aksjologii prawa, a mianowicie: teorie i pojęcie wartości, społeczny porządek wartości oraz jego relacja do prawa, szczególnie w społeczeństwie otwartym, gdzie występuje pluralizm wartości. Studenci poznają także czynniki realne i idealne w procesie dochodzenia do słusznego prawa, którymi są: z jednej strony natura rzeczy, z drugiej zaś idea prawa, na którą składają się wartości dochodzące do głosu w procesie pozytytywizacji prawa, a mianowicie: sprawiedliwość i słusność, celowość prawa i bezpieczeństwo prawne. Ostatecznym celem prawa jest służba etycznej wartości dobra wspólnego, dlatego też istotnym zagadnieniem omawianym na wykładzie jest pojęcie dobra wspólnego, zarówno jako kategorii normatywnej, jak i aksjologicznej.

Treści programowe przedmiotu obejmują:

Wprowadzenie: Co to jest filozofia prawa? Świat realny i świat nauki; Nauka a filozofia prawa jako metafizyka; Filozofia prawa a prawo pozytywne; Specyfika filozofii prawa jako nauki; Termin „filozofia prawa”; Systematyzacja filozofii prawa; Socjologia prawa; Jurysprudencja; Teoria prawa i inne nauki pomocnicze; Historia myśli prawnej: Pojęcie prawa w mitologii greckiej; Koncepcja prawa sofistów; Sokratesa poglądy o prawie; Platona nauka o państwie i o prawie; Arystotelesa teoria prawa i państwa; Prawo naturalne stoików; Chrześcijańska myśl prawna (charakterystyka epoki); Św. Augustyna nauka o prawie i o państwie; Tomasz z Akwinu filozofia prawa i państwa; Nauka Lutera o państwie i o prawie; Prawo naturalne Hugo Grocjusza; Teoria umowy społecznej Thomasa Hobbesa;

Poglądy Samuela Pufendorfa; Rozdział prawa i moralności Chrystiana Thomasiusa; Stan natury i umowa społeczna Johna Locke’a; Duch prawa Charlesa Louisa de Montesquieu; Umowa społeczna Jean-Jacquesa Rousseau; Immanuela Kanta nauka o państwie i prawie; Ewolucja poglądów Joana Gotlieba Fichtego; Filozofia prawa i państwa Georga Wilhelma Friedricha Hegla; Teoria prawa historycznej szkoły prawa; Teoria prawa pozytywizmu filozoficznego; Teoria prawa pozytywizmu legalnego; Teoria prawa neokantyzmu; Teoria prawa Gustawa Radbrucha; Czysta teoria prawa Hansa Kelsena; Analiza prawa: Pozytywność prawa; Normatywność prawa; Historyczność prawa; Przymus prawny; Prawo a rzeczywistość; Prawo a sprawiedliwość; Porządek prawny a porządek społeczny: 1) porządek społeczny; 2) porządek prawny jako społeczny porządek norm; 3) zadanie prawa w społeczeństwie. Prawo a państwo: 1) Struktura podstawowa wspólnoty; 2) Państwowa wspólnota prawa; 3) Relacje państwa i prawa; 4) Stosunek religii do państwa i do prawa. Prawo a ideologia: 1) Pojęcie ideologii; 2) Relacja prawa i ideologii. Prawo a polityka: 1) Istotne elementy polityki; 2) Relacje prawa i polityki; 3) Związki prawa i polityki; 4) Funkcjonalny związek prawa i polityki; 5) Dynamika relacji prawa i polityki. Prawo a moralność: 1) Rodzaje moralności; 2) Relacje prawa i moralności. Synteza prawa: Prawo w porządku bytu świata; Prawo jako byt relacyjny; Ontologiczne i antropologiczno-kulturowe uwarunkowania prawa; Prawo i wartość: 1) Teorie wartości; 2) Pojęcie wartości; 3) Społeczny porządek wartości; 4) Relacja porządku wartości do prawa. Natura rzeczy; Znaczenie idei prawa; Sprawiedliwość; Słusność w prawie; Celowość prawa;

Bezpieczeństwo prawne; Polaryzacja idei prawa; Dobro wspólne; Rozważanie indywidualizujące i uogólniające ; Typ i indywidualność w prawie: 1) Wyróżnianie typów; 2) Indywidualność w prawie; 3) Polaryzacja typu i indywidualności. Teorie pozytywizmu prawnego: 1) Pojęcie pozytywizmu prawnego; 2) Pozytywizm racjonalistyczny; 3) Pozytywizm naturalistyczny; 4) Socjologiczny pozytywizm prawny; 5) Psychologiczny pozytywizm prawny; 6) Teleologiczny pozytywizm prawny; 7) Pozytywizm normatywny; 8) Pozytywizm legalny. Teorie prawa naturalnego: 1) Pojęcie prawa naturalnego; 2) Różnorodność teorii prawa naturalnego; 3) Teorie absolutnego prawa naturalnego; 4) Teoria prawa rozumu; 5) Neotomistyczna teoria prawa naturalnego; 6) Teoria prawa naturalnego o zmiennej treści; 7) Systematyzacja teorii prawa naturalnego. Moc wiążąca prawa: 1) Pojęcie mocy wiążącej prawa; 2) Teorie mocy wiążącej prawa; 3) Etos prawny.

V. Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody dydaktyczne (lista wyboru)	Metody weryfikacji (lista wyboru)	Sposoby dokumentacji (lista wyboru)
WIEDZA			
W_01	Wykład konwencjonalny (lub zdalny za pomocą programów komputerowych) - Słowne przekazywanie określonych treści kształcenia w postaci wypowiedzi ciągłej, usystematyzowanej, w przystępnej formie, zgodnej z zasadami logiki. Polega na podaniu gotowej wiedzy w naukowej postaci z uwzględnieniem terminologii właściwej danej nauce z możliwością wykorzystania multimedialnych technik przekazu wiedzy.	Praca pisemna	Protokół
W_02; W_03	Wykład konwencjonalny (lub zdalny za pomocą programów komputerowych) - Słowne przekazywanie określonych treści kształcenia w postaci wypowiedzi ciągłej, usystematyzowanej, w przystępnej formie, zgodnej z zasadami logiki. Polega na podaniu gotowej wiedzy w naukowej postaci z uwzględnieniem terminologii właściwej danej nauce z możliwością wykorzystania multimedialnych technik przekazu wiedzy.	Praca pisemna	Protokół
W_05	Praca z tekstem - Metoda oparta na wykorzystaniu materiału tekstowego (teksty źródłowe, książki itp.) jako źródła informacji oraz środka umożliwiającego przekazywanie, pogłębianie i utrwalanie wiedzy (stacjonarne). Wykład konwencjonalny (niestacjonarne) Należy uwzględnić ewentualność związaną z pandemią, prowadzenia zajęć w formie zdalnej, z wykorzystaniem programów komputerowych.	Praca pisemna	Protokół
UMIEJĘTNOŚCI			
U_01	Dyskusja - Podstawowa metoda dydaktyczna, polegająca na	Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Protokół

	<p>wymianie zdań poglądów między uczestnikami dyskusji na określony temat.</p> <p>Argumenty stosowane w dyskusji mogą się odwoływać do własnych poglądów jej uczestników lub do opinii innych osób. Może być prowadzona w gronie dwóch lub więcej osób (np. dyskusja panelowa, okrągłego stołu, debata oxfordzka itp.) – (stacjonarne)</p> <p>Należy uwzględnić ewentualność związaną z pandemią, prowadzenia zajęć w formie zdalnej, z wykorzystaniem programów komputerowych.</p>		
U_02	<p>Dyskusja (stacjonarne) Wykład konwencjonalny (niestacjonarne)</p> <p>Należy uwzględnić ewentualność związaną z pandemią, prowadzenia zajęć w formie zdalnej, z wykorzystaniem programów komputerowych.</p>	Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Protokół
U_12	<p>Dyskusja (stacjonarne) Wykład konwencjonalny (niestacjonarne)</p> <p>Należy uwzględnić ewentualność związaną z pandemią, prowadzenia zajęć w formie zdalnej, z wykorzystaniem programów komputerowych.</p>	Sprawdzenie umiejętności praktycznych	Protokół
KOMPETENCJE SPOŁECZNE			
K_01	<p>Metoda obserwacji uczestniczącej -</p> <p>Obserwacja uczestnicząca polega przede wszystkim na "wejściu" badacza w dane środowisko społeczne oraz obserwowaniu określonej grupy od wewnątrz jako jeden z jej członków. Obserwacja uczestnicząca ma na celu ułatwienie zrozumienia zachowań badanych w ich naturalnym otoczeniu oraz codziennych zachowaniach. Przedmiotem obserwacji jest przede wszystkim zachowanie indywidualne</p>	Obserwacja	Protokół

	<p>obserwowanego, a zadaniem obserwatora dostrzeżenie, zarejestrowanie i zinterpretowanie subiektywnego sensu i znaczenia jego zachowania. Należy uwzględnić ewentualność związaną z pandemią, prowadzenia zajęć w formie zdalnej, z wykorzystaniem programów komputerowych.</p>		
K_04	<p>Metoda obserwacji uczestniczącej Należy uwzględnić ewentualność związaną z pandemią, prowadzenia zajęć w formie zdalnej, z wykorzystaniem programów komputerowych.</p>	Obserwacja	Protokół
K_06	<p>Metoda obserwacji uczestniczącej Należy uwzględnić ewentualność związaną z pandemią, prowadzenia zajęć w formie zdalnej, z wykorzystaniem programów komputerowych.</p>	Obserwacja	Protokół
K_07	<p>Metoda obserwacji uczestniczącej Należy uwzględnić ewentualność związaną z pandemią, prowadzenia zajęć w formie zdalnej, z wykorzystaniem programów komputerowych.</p>	Obserwacja	Protokół

VI. Kryteria oceny, wagi

Studenci piszą prace (na ok. 7-10 stron) na podany temat (dotyczy tylko studentów stacjonarnych). Ze względu na zagrożenie epidemiologiczne należy uwzględnić możliwość przesyłania prac za pomocą platformy Moodle.

Studenci rozwiązują test jednokrotnego wyboru, składający się z 20 pytań. Za każdą prawidłową odpowiedź uzyskują jeden punkt. Oceny wystawiane są według następującej punktacji: 20-19 – 5.0; 18-17 – 4.5; 16-15 – 4.0; 14-13 – 3.5; 12-10 – 3.0; 9 i mniej – 2.0. Ze względu na zagrożenie epidemiologiczne należy uwzględnić możliwość przeprowadzenia egzaminu w formie testu na platformie Moodle.

VII. Obciążenie pracą studenta

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	45 (stacjonarne) 27 (niestacjonarne)
Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	105 (stacjonarne) 123 (niestacjonarne)

VIII. Literatura

Literatura podstawowa
A. Kość, <i>Podstawy filozofii prawa</i> , wyd. 3, „petit” s.c., Lublin 2005.
A. Kość (red.), <i>Filozofia prawa. Wybór tekstów źródłowych</i> , „petit” s.c., Lublin 2007.
Literatura uzupełniająca
LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA:
J. Potrzezsz, <i>Ważenie wartości w prawie a problem ich absolutności i relatywności</i> , "Principia" 2015, t. 61-62, s. 107-122.
J. Potrzezsz, <i>Bezpieczeństwo prawne z perspektywy filozofii prawa</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2013.
J. Potrzezsz, <i>Bezpieczeństwo prawne a pewność prawa - perspektywa filozoficznoprawna</i> , w: Józef Krukowski, Jadwiga Potrzezsz, Mirosław Sitarz (red.), <i>Bezpieczeństwo prawne państw demokratycznych w procesie integracji europejskiej: Polska - Słowacja - Ukraina</i> , Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2016, s. 281-295.
J. Potrzezsz, <i>Bezpieczeństwo i porządek publiczny w ujęciu filozofii prawa</i> , w: Wojciech Lis (red.), <i>Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia podstawowe</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 15-34.
J. Potrzezsz, <i>Idea prawa w orzecznictwie polskiego Trybunału Konstytucyjnego</i> , Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Lublin 2007.
J. Potrzezsz, <i>Podmiot bierny a podmiot czynny bezpieczeństwa prawnego</i> , "Teki Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie" 2015, t. VIII, s. 76-93.
J. Potrzezsz, <i>"Formuła Radbrucha" a "formuła Cathreina"</i> , "Roczniki Nauk Prawnych" 21 (2011), nr 2, s. 7-40.
J. Potrzezsz, <i>Mentalistyczna etyka i jej aplikacja do prawa</i> , "Teki Komisji Prawniczej - Oddział PAN w Lublinie" 2011, t. 4, s. 118-132.
J. Potrzezsz, <i>Immanuela Kanta i Matthiasa Mahlmanna próba humanistycznego uzasadnienia godności człowieka</i> , w: Antoni Dębiński, Piotr Stanisław, Tomasz Barankiewicz, Jadwiga Potrzezsz, Wojciech Sz. Staszewski, Anna Szarek-Zwijacz, Monika Wójcik (red.), <i>Abiit, non obiit. Księga poświęcona pamięci Księdza Profesora Antoniego Kościa SVD</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 273-299.
J. Potrzezsz, <i>Aksjologiczne podstawy stosowania prawa a prawo słuszne</i> , w: Wojciech Dziedziak, Bartosz Liżewski (red.), <i>Zagadnienia stosowania prawa. Perspektywa teoretyczna i dogmatyczna</i> , Wydawnictwo UMCS, Lublin 2015, s. 113-121.
R. Tokarczyk, <i>Filozofia prawa</i> , wyd. 10, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2005.
R. Tokarczyk, <i>Klasyki praw natury</i> , Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1988.
M. Zirk-Sadowski, <i>Wprowadzenie do filozofii prawa</i> , Zakamycze, Kraków 2000.
M. Szyszkowska, <i>Europejska filozofia prawa</i> , C. H. Beck, Warszawa 1995.
L. Morawski, <i>Główne problemy współczesnej filozofii prawa. Prawo w toku przemian</i> , wyd. 3, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2003.
J. Stelmach, R. Sarkowicz, <i>Filozofia prawa XIX i XX wieku</i> , wyd. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1999.
A. Kość, <i>Historyczne modele relacji prawa, państwa i religii w niemieckiej filozofii prawa</i> , Polihymnia, Lublin 1995.
A. Kość, <i>Filozoficzne podstawy prawa japońskiego w perspektywie historycznej</i> , Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2001.
A. Kość, <i>Prawo a etyka konfucjańska w historii myśli prawnej Chin</i> , „petit” s.c., Lublin 1998.
A. Kość, <i>Znaczenie idei prawa dla tworzenia dobrego prawa</i> , Fundacja Naukowa im. Pawła Włodkowica, Lublin 2003.
M. A. Krąpiec, <i>Człowiek i prawo naturalne</i> , wyd. 3, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 1999.
J. Oniszczyk, <i>Filozofia i teoria prawa</i> , C. H. Beck, Warszawa 2008.
J. Oniszczyk, <i>Koncepcje prawa</i> , Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania im. Leona Koźmińskiego,

Warszawa 2004.

S. Wronkowska (red.), *Z teorii i filozofii prawa Zygmunta Ziemińskiego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa-Kraków 2007.

A. Bator (red.), *Z zagadnień teorii i filozofii prawa. Konstytucja*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 1999.

O. Bogucki, S. Czepita (red.), *System prawny a porządek prawny*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu szczecińskiego, Szczecin 2008.

J. Stelmach (red.), *Studia z filozofii prawa*, t. 2, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2003.

L. Leszczyński (red.), *Zmiany społeczne a zmiany w prawie. Aksjologia, Konstytucja, Integracja europejska*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1999.

L. Leszczyński (red.), *Teoretycznoprawne problemy integracji europejskiej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2004.